

GORIŠKA STRAŽA

Št. 66 V Gorici, v pondeljek 25. avgusta 1924. Leto VII.

Izhaja :
 vsak ponedeljek in četrtek
 popoldne.
 Stane za celo leto 15 L.
 „ pol leta 8 „
 „ četrta 4 „
 Za inozemstvo celo leto
 25 L.
 Na naročila brez do-
 poslance naročnine se ne
 moremo ozirati.
 Odgovorni urednik:
 Polde Kemperle.

Nefrankirana pisma se
 ne sprejemajo. Oglasi
 se računajo po dogovoru
 in se plačajo v naprej.
 List izdaja konsorcij
 „GORIŠKE STRAŽE“
 Tisk Zadrúžne tiskarne
 v Gorici
 Riva Piazzutla št. 18.
 Uprava in uredništvo:
 ulica Mameli štev. 5.
 — (prej Scuole). —

Odlok o omejitvi lastnine.

Ta odlok je našim ljudem že znan. Tudi našemu listu je v trdnem spomnu: Trikrat je oblastvo zaplenilo »Goriško Stražo«, ker je bila dovolj pogumna, da je brez ovinkov izrekla mnenje slovenskega ljudstva o tem težkem zakonu. Za nami prihajajo drugi, ki zahtevajo od vlade, da odlok temeljito premeni. Tu se dvigajo proti odloku sloviti italijanski pravniki, tu prihajajo tržaški in istrski fašisti in odločno odklanjajo zakon o omejitvi lastnine.

Po vseh vaseh je ljudstvo poučeno, da gre za svobodo tiste zemlje, ki so jo naši dedje pred 75 leti iztrgali grajščakom. Mi zato ne bomo več govorili. Zapišemo le to, kar govorijo tržaški fašisti:

»Odlok, ki zadeva in preobrača toliko osebnih interesov, tudi interese najubožnejših ljudi, mora biti jasen in natančen, zakaj v nejasnosti se vgnezdi samovoljnost, kar je še slabše. Zatorej zadostuje, da prečitaš odlok in se boš prepričal, da ga je treba pregledati in popraviti v mnogih točkah.« Tako piše »Il Piccolo«.

Zadnji stavek naj si zapiše v bukvice gospod podprefekt Nicolotti, da bo bolj pazil, ko bo hotel zapleniti naš list.

Zelo jasno je povedato glasilo tržaških fašistov »Il Popolo di Trieste«, zakaj je vlada izdala ta zakon. Takole piše:

»Novi odlok je napravil vtis, da so ga izdali iz tehničnih vojaških vzrokov. Žalostno je vplival ne samo radi gospodarske škode, ki jo prinaša ampak tudi, ker se v njem zrca duh sumničenja in nezaupanja nasproti novim državljanom Italije.« Fašistovski list odločno zahteva, da se odlok spremeni.

Kaj določa po mnenju fašistov odlok o omejitvi lastnine?

Tržaški dnevnik »Il Piccolo« označuje dne 23. avgusta vsebino odloka takole:

»Odlok prinaša omejitve kmetijskih del v pasu, ki je podvržen izrednemu režimu; — omejuje vsak prenos lasti, jemlje veljavo lastninski pravici, ki je vezana na dvojno privolenje prefekta in vojaškega oblastva; — prepoveduje vsako porušenje, tudi če je nujno potrebno porušiti (zgradbo). — Odlok prepoveduje tudi le delno sekanje dreves in zato — ker je besedilo odloka tako splošno — je mogoče predpostavljati, da se pregreši proti zakonu vsak, kdor poseče eno samo suho drevo. — Odlok omejuje dedno pravico; kajti če smatra oblast očeta za zanesljivo osebo, ni še rečeno, da se ta zanesljivost razteza tudi na otroke ali na druge naravnih ali zakonite dediče.«

Tržaški in istrski fašisti torej sodijo odlok o omejitvi lastnine v primorskem obmejnem pasu takole:

1. Odlok prinaša težko škodo našemu gospodarstvu, posebno kmetovalcem.
2. Odlok jemlje veljavo lastninski pravici.
3. Odlok omejuje pravico do dedščine.

4. Odlok izročča odločitev o lastninski pravici, o dedovanju itd. v roke uradnikov.

5. Odlok težko žali in sumniči obmejno prebivalstvo, češ da ni zanesljivo. —

Tu imate pravo sodbo o tem zakonu. Izrekli so jo pravoverni pristaši vlade in duševni voditelji jadranskega fašizma. Mi se z njimi v tej točki popolnoma strinjamo!

Kaj se godi po svetu?

Kako je bil Matteotti v rojstnem kraju pokopan?

Zemeljski ostanke umorjenega poslance Matteottija so, kakor naši čitatelji že vedo, v sredo zjutraj dospeli v njegov rojstni kraj Fratta Polesine. Pogreb se pa ni vršil ta dan. Zdi se da je bilo gotovim krogom mnogo ležeče na tem, da se pogrebne svečanosti vrše kolikor mogoče neopaženo. Najbrže vsled tega ni bilo do zadnjega znano, kdaj bodo odpejali razmesarjeno truplo iz pokopališča v Riano in so prikrivali tudi njegov prihod v rojstno vas.

Vsled prikripanja vlade pogreb v četrtek.

Določeno je bilo, da se truplo, potem ko se ugotovi njegova istovetnost, izroči družini, ki stori vse nadaljne ukrepe. Ko se je pa nesrečna Matteottijeva vdova obrnila na notranje ministristvo s prošnjo, naj se odredi vse potrebno, da bo ona lahko v sredo 21. t. m. zjutraj spremljala svojega ljubljeneža moža na poslednji poti, ji je bila ta prošnja odbita. Truplo je bila prepeljano med splošnim osupnjenjem v noči od torke na sredo iz Rima v Fratta Polesine, kraj ki leži v bližini mesta Rovigo med Padovo in Feraro v nižini reke Pad v Zgornji Italiji.

Kljub prikripanju in mešanju se je ta novica v sredo takoj razvedela in v Fratto so romale od vseh strani številne množice, ki so se hotele vdeležiti pogreba. Ker je pa vdova hotela prisostvovati pogrebu, a ji vsled oblastvenih ukrepov in njene izmučenosti ni bilo mogoče odpotovati pred sredo zjutraj iz Rima, so odločili pogreb na četrtek.

Ljudstvo in vdova čuvata zemeljske ostanke.

Ljudstvo je ostalo po večini v Fratta in čakalo. Popoldne je pa začelo naenkrat neusmiljeno deževati. Ker je kraj majhen, ni moral nuditi številni množici strehe. Zato je bila večina prisiljena, da se je z vlaki, avtomobili in vozovi vrnila prenočevati v bližnje večje kraje in mesta. Mnogi so pa kljub dežju ostali in so zbrani okrog Matteottijeve rojstne hiše čuvali zemeljske ostanke dragega pokojnika. Če so se domačini opravičevali, da obžalujejo, da jim ob takem vremenu ne morejo dati strehe, so vrli varuhi odgovarjali: »Ne stori nič, saj smo vajeni trpeti! In ranjki, ali ni pretrpel več ko mi vsi!«

In so ostali zbrani v malih skupinah ter čakali belega dne.

V hiši žalosti je pa čula in plakala ob mrtvaškem odru svojega nepozabnega moža njegova srta vdova. Ko je prispela proti večeru iz Rima, se je zgrudila ob krsti, ki je hranila razdejana okostje in se je zatopila v vročo molitev, da bi našla nekoliko

tolajbe. Sorodniki so jo zaman prosili, da bi šla počivat. Prosila jih je, naj jo pustijo, da bo vso noč sama čuvala svojega dragega. Saj je to zadnja noč pred ločitvijo za vedno.

Množice prihajajo.

Ob zori se je začela množica, ki je čuvala pred Matteottijevo hišo, nagloma množiti. Bilo je pravcato ljudsko romanje. Neštevilni venci in šopki, ki so jih položili posamezniki, družine in društva, so že pričali, kako je bil nesrečni pokojnik visokočislani in ljubljen. Veliko bolj učinkovito se je pa še izražala udanost ljudstva v večičastni manifestaciji, ki je ob pogrebu vzklopela iz množice. Da je bilo v tej manifestaciji tudi nekoliko protesta proti onim, ki so jo vsled neosnovanih predsodkov hoteli preprečiti, je razumljivo.

Naval ljudstva je bil tako nepričakovan, da je bilo varnostno oblastvo prisiljeno preprežati vsa glavna vozila in avtomobilom dohod v Fratta. Ustaviti so se morali daleč zuna. Glavna in druge ulice v Fratta so bile tako prenapolnjene, da bi bilo kmalu onemogočeno vsako gibanje. Razven mnogoštevilnih zastopstev raznih socialističnih skupin, so bile tudi ostale opozicijske stranke mnogobrojno zastopane.

Zadnja pot.

Ob devatih zjutraj je nastopila nesrečna žrtev podivjanih strasti svojo zadnjo pot. Sprevod so otvorili nosilci vencev; bilo jih je okrog 200. Sledil je bataljon vojaštva, ki je bil poslan za častno spremstvo. Z njim je bila tudi vojaška godba, ki pa ni svirala, ker je vdova želela, naj ne bo nikakih govorov in nikake godbe. Rakev so nesli pokojnikovi sorodniki in prijatelji. Sledila mu je vdova s sestrami in zastopnika zbornice in senata. Ko se je sprevod pomikal med dvema vrstama množice, je ista molče pokleknila in obmetavala krsto s cvetjem. Vladala je grobna, pretresljiva tišina, iz katere se je slišalo samo molitve duhovnikov. Ko so po cerkvenem opravilu hoteli prenesti mrliča po ravno isti glavni poti na pokopališče, je policija zaukazala, da mora sprevod takoj naravnost na pokopališče. Ko je več tisočglava množica — zbranih je bilo okrog 15 tisoč ljudi — kateri dostop do cerkve ni bil dovoljen, to dooznala, je zavrelo v njej in bati se je bilo, da bo s silo navalila na karabinerje.

Na pokopališču.

Med tem je sprevod z rakvijo dospel po določeni krajšnici na pokopališče. Množici je bil vstop zabranjen. V hipu je bil pokopališčni zid poln mladeničev, ki so ga hoteli preskočiti. Neki vojni pohabljenec zavpije: »Poljubiti hočem krsto, da počastim mučenika.« Policijski komisar ga jezno zavrne: »Če vstopiš, ti zadam sunek z bajonetom.« Ta beseda razburi

množico, ki začne vpiti: »Nočemo nasilstva!« Vojni pohabljenec pa vsklikne: »Mene hočete suniti z bajonetom, ki sem izgubil eno roko v vojski in čakam tu že od včeraj, da se poslovim od Matteottija.« Te besede so porazno vplivale na komisarja, ki je obmolnil in se oddaljil. V tem so pogrebcu dvignili krsto na ramena, da jo je množica lahko videla. Ljudstvo se ni moglo več premagovati in je začelo vsklikati: »Živijo Matteotti, živijo naš mučenik!« Ker se vsklikanje ni hotelo poleči, je stopila Matteottijeva vdova na neko vzvišeno mesto, dvignila roke in izgovorila par pomirjalnih besed. Ko je pa množica zagledala vdovo, je prekipelo njeno oduševljenje do vrhunca. Ni se dala več zadržati in v hipu je bilo par tisoč ljudi na pokopališču in okrog rakve. Vsakdo se ji je hotel približati in jo poljubiti. Šele pomirjevalnim besedam Matteottijevega svaka se je posrečilo spraviti razburjeno in razvneto množico k redu. Pogreb se je na to mirno zaključil.

Mizerni ostanke Matteottijevega trupla so našli po dveh groznih mesecih svoj večni počitek v domači zemlji. Fratta je postala z njegovimi mučeniškimi kostmi svetišče. In kateremu bodo leto za letom romale ljudske množice. Vprašanje Matteottijevega umora pa s tem še ni rešeno. Dan za dnem prinaša nova razkritja, boj radi te grozne zadeve se še vedno bolj poostruje in postaja za vlado joče kroge vedno mučnejši, usodepolnejši.

Izjava poslanca Besednjaka.

Ko so se prepeljavali zemski ostanke Jakoba Matteottija iz postaje Monterotondo proti njegovemu rojstnemu kraju Fratta Polesine, so se poslovili od umorjenega poslance zastopniki rimskega parlamenta, med katerimi se je nahajal tudi slovenski poslanec dr. Besednjak.

Vladno glasilo »Idea Nazionale« je Besednjaku zamerila, da se je vdeležil žalne svečanosti in ga napadlo, na kar je naš poslanec naslovil na list sledeče pismo:

»Spoštovani gospod ravnatelj!
 »L'idea Nazionale« je v svoji večerajšnji številki tolmačila mojo vdeležbo pri prepeljavi trupla poslance Matteottija in napisala med drugim sledeče: »poslanec Besednjak se pritiska na opozicijo in se stavi v ospredje ob njeni strani, četudi v tužni in bolestni lači žalne prepeljave poslance Matteottija.« S tem mi dela list očitke, da sem prisostvoval kot poslanec italijanskega parlamenta odhodu trupla poslance Matteottija proti njegovim rodni zemlji.

Izjavljam, da si štejem v čast, da sem se mogel pokloniti zemskim preostankom poslance Matteottija, s čimer nisem le sledil človeškemu čustvu, ki stoji visoko nad vsemi plemenitimi in različnimi nazorji, temveč sem s tem tolmačil tudi mišljenje slovensko-hrvaškega ljudstva, katerega imam čast zastopati.

Naše ljudstvo vidi v Jakobu Matteottiju junaškega boritelja, ki je padel na bojnem polju za zmago svobode in pravice. On je umrl za stvar, ki je tudi naša: za svobodno in res človeško

mi silami dvigati kulturo, ki je v delu in moralni vzgoji.

Čuvajte svoje umstvene in čustvene vrline — so neodoljive! Ljubite svojo grudo in delo na nji! Ljubezen do rodne zemlje, do solnca in vzduha nad njo, ljubezen do sotrpina pri delu, ljubezen do materine govornice in narodne pesmi je nepobedljiva! Ne pehajte se za bogastvom, sreča in bogastvo človeka je v lastni volji, lastni moči, oboje daje delo in ljubezen. Blagostanje je posledica obojega!

Pred davnimi leti šel sem sam brez tuje pomoči po svetu iskati dela in spoznanja. Vstvaril sem si s težkim trudom in učenjem krepko voljo in zavednost s tem blagostanje. Italijanska vojna mi je vzela plod tridesetletnega dela — vse je porušila in požgala — bil sem drugič s sedmerimi nepreskrbljenimi otroci na cesti. Ljubezen do dela, ljubezen do rodne grude, svojih otrok, ljubezen do neizčrpno bogatega našega jezika, ohranila mi je staro moč in samozavest.

Sem tretjič na cesti! — Bolest mi stiska srce, ko zapuščam Goriško in dobro slovensko ljudstvo, a odhajaje zapojem že sivih las veselo kobariško, tako čisto slovensko pesem: »dala mi je stol, vzela mi je stol — sem zavriskal in sem šel!«

Pred 45 leti me je vrgla avstrijska, nemška vlada, na cesto, ker sem trdil, da mora Avstrija najdalje v 100 letih postati republika, da mora postati slovanska — ali pa propasti. Ni še preteklo 40 let in ostanek nekdanj preobjektivnih Nemcev tvori republiko, mogočne Avstrije ni več! — Ni je razdejalorožje, niso je razsuli zmagoviti sovražni polki — razpadla je, ker je tlačila svobodo in kulturo narodov, ki so delali in stremeli na njihovi zemlji. Razpadla je že davno mogočna svetovna rimska država, ker ni spoštovala svobode in kulture podjarmljenih narodov. Tako skoro razpade slava in moč držav in narodov, ki se čutijo vzvišene nad človeško družbo in njenimi zakoni!

Zaman hočejo ustaviti kolo zgodovine! Umstvena, moralna in socialna reakcija med razumniki države zmagovalcev je zadnji pojav zmedenih liberalnih in acijonalnih ideologij. Velika vojna je bila grozna nevihta, ki je morala završiti v zadržanem ozračju izprijenih misli in čustev. Požite so države, od katerih je nevihta prišla — prosta pot je novim zdravim idejam, ki kipé med delavnim ljudstvom na dan! Kmet in delavec vstajata — prva zarja svobode brezi za vzhodnimi gorami! Tudi italijansko ljudstvo se ne da gaziti — italijansko ljudstvo pa sta kmet in delavec. Rame ob ramenu z delavci in kmeti vsega kulturnega sveta, izvojuje združeno slovensko in italijansko ljudstvo pravo svobodo dela, misli in čustev!

Gorica, 19. avgusta 1924.

Dr. H. Tuma.

Socialni vestnik.

Izseljencem v Francijo!

Že večkrat so bila priobčena v »Goriški Straži« različna svarilna pisma izseljencem, ki se nameravajo izseliti v Francijo. Ta pisma so pisana od nas goriških izseljencev, ki delamo v Franciji v rudnikih ter smo gotovo mi najboljše poučeni o razmerah, ki vladajo tukaj. Le žal, da se izseljenci vse premalo ozirajo na ta pisma, kar se pa bridko maščuje. Zato hočemo opozoriti izseljence še na nekatere stvari.

Nikar ne verujete izseljeniš. uradu in »Novi Dobi«, ki piše, da ne rabite več kot 200 L za potovanje. Res, da

se za potovanje ne rabi več, ali ko dospete na lice mesta, ste brez denarja ter ste tako prisiljeni pod vsakim pogojem delati pri podjetju, kamor vas pošljejo. In ravno to hočejo gospodje, ker izseljeniški urad, kot se zdi, ni nič drugega, kot čisto navadna kupčijska agencija z izseljenci.

Pređen odpotujete iz Gorice, zahtevajte naj vam izročijo potne liste, ter ne dajte jih nikomur iz rok razen obmejnim oblastvom. Vožnje ne plačujte nikomur; informirajte se sami na postaji, koliko stane vožnja. Različna podjetja pošiljajo svoje agente v Modane, kjer čakajo na izseljence, se jim ponudijo kot spremljevalci ter zahtevajo od njih potne liste. Zadnjemu transportu izseljencev iz Gorice, kateri so bili namenjeni v Algrange (Algranz), se je tako prigodilo. Že v Modani so jim agenti pobrali potne liste. Ko so dospeli v omenjeni kraj ter so doznali, kakšne razmere vladajo v rudniku, so se uprli ter niso hoteli iti na delo v rudnike. Vsak dan so jih z orožniki priganjali, naj grejo delat. Nekateri so se vdali, večina je pa vztrajala ter zahtevala potne liste nazaj. Imeli so pa velike sitnosti predno so jih dobili. Potem so šli drugam iskati dela, ker v Franciji se že dobi delo, ki je človeka vredno. Rudnik v Algrange je menda eden najslabših rudnikov v Franciji. Že več sto Slovencev je dospelo tja, a vsak si pomaga proč. Zato pozor na Algrange. Še enkrat priporočamo izseljencem, naj se ravnajo po nasvetih svojih tovarišev, da se ne bodo kešali!

Več izseljencev.

Še eno pismo iz Francije.

Dne 26. junija je bilo zbranih okrog 60 mož in fantov v Gorici na Travniku pred podprefekturo, ki so bili namenjeni v Francijo. Potem ko so vsi plačali vozni list do Modane, je prišel ven gospod ravnatelj od »Istituto Friulano per emigranti« in je imel sledeči nagovor: Ravno potom našega urada ste sedaj preskrbljeni v inozemstvu z delom. Torej se imate edino le našemu uradu zahvaliti, da vam ne bo treba, ko pridete v Francijo šele iskati dela, kakor je bilo pred vojno pod barbarsko vlado, ko so naši izseljenci ciganili kakor cigani, iskaje si dela v tujih državah. Sedaj je naš zavod delo in tudi druge potrebne reči že vse poprej preskrbel. Potem je še pripomnil, naj se vsi slovenski izseljenci naročijo na list »Nova doba«... Naj nekoliko odgovorim na govor gospoda ravnatelja: Če so bili pred vojno naši izseljenci kakor cigani, so sedaj potom Vašega zavoda sužnji. Cigani so vsaj prosti, da grede kamor hočejo, mi smo pa sedaj potom Vašega zavoda prodani za sužnje gospodarjem francoskih rudnikov. Da bi pa »Nova doba« ne smatrala dopis za lažnjiv, se tudi jaz podpišem kakor župan iz Šturij

Vidič Štefan.

Ljudska posojilnica v Prvačini.

vpisana zadruga z neomejenim jamstvom vabi svoje člane na redni obni zbor, ki se bo vršil dne 7. septembra 1924 ob 3. uri popoldne v župnišču s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev letnega računa.
3. Volitev nadzorstva.
4. Slučajnosti.

V slučaju nezadostne vdeležbe se bo vršil občni zbor pol ure pozneje na istem mestu in z istim dnevnim redom, ne oziraje se na število prisotnih članov.

Načelstvo.

STANOVANJE obstoječe iz sobe in kuhinje za mirno družino se odda v najem, Via Casa rossa 4.

Zahvala.

Za mnogobrojne izraze srčnega sočutja povodom smrti naše nad vse ljubljene matere

Neže Križman roj. Čeh,

ki je večkrat previdena s sv. zakramenti po trimesečni bolezni v 78. letu l. svoje starosti zaspala v Gospodu izrekamo svojo srčno zahvalo vsem sorodnikom, prijateljem in znancom. Posebno pa se zahvaljujemo našemu dušnem pastirju preč. g. Alojziju Žgur-ju za njegovo požrtvovalnost in tolažbo.

Kazlje, 23. avgusta 1924.

Žaluoja družina Križman.

Zahvala.

Podpisani se zahvaljujem zavarovalnici proti požaru: »Banca Generale di Trieste« za točno izplačilo ob priliki požara na mojem posestvu v Vrhpolju št. 59.

Josip Mavrič pok. Antona.

RAZPIS SLUŽBE. Občina Ajba razpisuje službo občinskega tajnika za 1. september. Prosilci naj pošljejo prošnje s potrebnimi dokumenti najkasneje do 30. t. m. — Župan Mavrič.

PRODAM več mladih kokoši in pmladanskih jarc izbornih valilk italijanske pasme; prodam tudi par sto metrov žične mreže za ograjo. — Naslov pove uprava lista.

NA PRODAJ je dvonadstropna hiša z dvema terasama z več posameznimi sobami in obširnim vrtom blizu reke Vipave. Cena jako ugodna radi selitve. Pojasnila daje Andrej Frančeškin, Bilje 213.

KAKO SE REŠIŠ IZ DENARNE KRIZE, oziroma kako je lahko postati bogat? Na obe vprašanji dobiš točen, sistematičen odgovor, ako pošlješ svoj naslov in za tiskovine znesek 5 L. Ipavec, Miren pri Gorici.

Radi selitve

je na prodaj v Črničah ob glavni cesti hiša z dobrodočo trgovino jestvin, po ugodni ceni. Natančnejša pojasnila daje lastnik, št. 21 istotam.

Brisko vino!

Poljedelsko društvo kolonov in maloposestnikov

reg. zadruga z o. j. v FOJANI pri BILJANI

ima v svojih kletih še okrog 200 hektolitrov prvovrstnega briškega vina. Ker mora izvršiti v svojih kletih različne poprave še pred trgatvijo in vsled tega izprazniti kleti, oddaja svoj pridelek od 50 l. naprej v vsaki množici, po znižani ceni. Cena se je znižala za 30 do 40 cent. pri litru.

Gostilničarji in prijatelji dobre briske kapljice, poslužite se te ugodne prilike!

Teod. Hribar (nasl.) - Gorica

CORSO VERDI 32 - - (hiša Centr. Posoj.)

Velika zaloga češkega platna iz znane tovarne Regenchart & Haymann, vsakovrstno blago za poročence kakor tudi velika izbira moškega in ženskega sukna. Blago solidno! Cene zimerne!

Prva slovenska tvrdka

JOSIP KERŠEVANI

Gorica, Piazza Duomo št. 9 (desno)

priporoča svojo trgovino najizvrstnejših šivalnih strojev iz svetovno znane nemške tovarne »MUNDLOS«, dvokoles znamke orig. »KOLUMBIA«, belgijskih pušk ter vse k temu spadajoče predmete.

Brezplačen poduk v umetnem vezenju, šivanju in krpanju. Lastna mehanična delavnica in popravilavnica Piazza Duomo 5 (vogal ulica Rabatta).